

ДОЛЯ ЛІСОСМУГ: ЗА ДОСВІДОМ — ДО КІРОВОГРАДЦІВ

До розмови, розпочатої у попередньому випуску «Землепорядного вісника» (№9) під заголовком «Полезакисні лісосмуги самі потребують захисту», сьогодні долучається заступник голови Кіровоградської обласної ради Іван Владов. Звернулися ми до нього не випадково: Іван Васильович тривалий час очолював головне управління Держкомзему в області, у питаннях землепорядкування — визнаний фахівець. Крім того, у кіровоградців уже є певні напрацювання у цьому напрямку, якими вони діляться з нашими читачами.

Чому вихід вирішили шукати самі...

— Лісосмуги — це справді болюче питання, — каже наш співрозмовник. — Свого часу про них забули. При розпаюванні земель визначили паї, землі запасу, землі резерву, а лісосмуги досі залишаються нічийними.

Коли ми стали думати, а кому ж їх можна передати, то вирішили запитати про це у тих, хто міг би долучитися до справи. Написали листи в Міністерство екології, в державні агентства водних і лісових ресурсів, в Держкомзем, в місцеве управління земельних ресурсів — просили надати свої пропозиції. Відповіді отримали, а пропозицій — ні. Пізніше про позицію деяких з них дізналися через їхні служби в області. Лісники, наприклад, категорично проти брати лісосмуги на свій баланс. Бо на утримання цих посадок потрібні чималі кошти. Крім того, не хочуть зайвого клопоту.

Існують ще й міжгосподарські лісництва, які підпорядковані місцевим органам влади. У нас таких нема, тому я поїхав у Харків, де є таке формування, досвід переймати. Виявилося, що й там не знають, як бути із лісосмугами. Тоді ми вирішили шукати вихід самі.

— А Ваша особиста думка яка — кому їх треба передати?

— Я б їх передав великим сільгоспвиробникам, які орендують ці поля і які в змозі опікуватися лісосмугами. Бо ж ті посадки їхній урожай від вітрів захищають. Власне, зараз вони приносять не стільки користі, як шкоди. Свого часу лісосмуги засаджували деревами, які швидко ростуть — кленами, акаціями. Вони порозросталися... У Петрівському районі провели інвентаризацію всіх полезахисних лісосмуг — їхня площа збільшилася майже на тисячу гектарів. А в області 21 район, отже, тисяч двадцять гектарів ріллі, пасовищ уже знищені. До того ж, під самими посадками майже нічого не росте, бо дерева затіняють посіви. Та й суховії така захарашена зелена смуга не в змозі затримати, — вона не продувається, вітер перекочується через неї і «змітає» гумус. І, нарешті, нічийні посадки люди знищують, вирубують на дрова.

Але передати лісосмуги на утримання не так просто. У великих сільгоспвиробників, які б могли їх впорядкувати, в оренді лише частина землі — відсотків тридцять від загальної площі ріллі. А одноосібникам це не під силу. Тому ми бачимо два реальних шляхи вирішення цього питання: перший — завдяки тим же таки сільгоспвиробникам, другий — завдяки створенню комунальних підприємств.

А перш, ніж передати лісосмуги комусь на баланс, треба провести дуже велику роботу — інвентаризувати, оцінити, скласти проектну документацію, здійснити лісовпорядкування, тобто визначити породність, висоту, якість дерев та інше. На це потрібні чималі кошти. Ми порахували, що в Ульяновському районі, наприклад, на цю роботу треба витратити близько мільйона гривень.

Під опіку — сільгоспвиробникам і комунальним підприємствам

— Де ж їх брати...

— Є значно дешевший варіант. Я запропонував використати ортофотоплани. Треба лише оцифрувати їх і на цій базі скласти проектну документацію як на відведення земельних ділянок під полезахисними лісосмугами, так і для проведення лісовпорядкування. Це коштує до трьохсот тисяч гривень на район. Зараз ця робота виконується.

Практика засвідчує, що коригувати є що. У Петрівському районі, наприклад, по одній сільраді три чи п'ять посадок не були враховані. Є й такі моменти: посадку висадили, у проект не внесли, а в результаті — розпаювали... Тому спочатку обов'язково треба зробити інвентаризацію, виготовити відповідну документацію, а тоді вже передати на баланс тому, хто буде цими посадками опікуватися. Наприклад, комунальному підприємству. Перші кроки таких підприємств повинні підтримати держава — з державного, обласного чи місцевого бюджету. А потім перевести їх на госпрозрахунок.

— Чим же вони зароблятимуть?

— Насамперед, за рахунок рубок догляду забезпечуватимуть селян дровами. Можуть також займатися вирощуванням саджанців, новорічних ялинок. Під це, безумовно, треба площі виділяти.

— Оскільки ви пропонуєте передавати лісосмуги великим сільгоспвиробникам і комунальним підприємствам, то останні, очевидно, будуть опікуватися тими посадками, які захищають поля дрібних фермерів?

— Так, комунальні підприємства треба створювати у першу чергу для того, щоб об'єднати у цій справі одноосібників.

— Уже десь є таке підприємство?

— Одразу в кількох районах у стадії створення. Вони повинні мати машину, бензопили, зо двадцять працівників.

Я вам скажу, важко цю справу просувати. В одному районі уже техніку придбали, в іншому починають на території тільки однієї сільради, бо весь район охопити поки що не під силу. Експериментуємо, визначаємо напрямки, шукаємо шляхи...

— Я, коли буваю в лісі й бачу повалені дерева, які лежать роками, думаю: ну чому б не дозволити людям взяти їх на свої потреби?

— І я про це подумав, коли недавно на Черкащині гриби збирав... Але нашим людям дозволь порізати те, що лежить, то вони зріжуть і те, що поруч стоїть... Ми маємо вже негативний досвід: в одному з районів області комунальне підприємство замість того, щоб сухостій знімати, почало рубати вартісні дерева. Після рурорської перевірки його закрили.

— Де гарантія, що інші — ті, які ви зараз створюєте, не будуть робити так само?

— Колись колгоспи і свої ліси мали, і лісопосадки їм належали, але лісорубочні квитки видавав лісомеліоратор (була така посада в управліннях сільського господарства), який наглядав за насадженнями і відповідав за їхню збереженість та ефективне використання. Зараз такого фахівця немає, і ми хочемо це виправити.

ФАКТИ З ІСТОРІЇ

У 1891 році, через рік після великої посухи, відомий російський геолог і ґрунтознавець Василь Докучаєв видає книгу «Наші степи раніше і тепер», де пропонує план охорони чорноземів, який включає в себе регулювання ярів і балок, заходи для захисту ґрунту від змиву, створення лісосмуг, штучне зрошування, підтримання певного співвідношення між ріллею, лугом і лісом. У 1892-1896 роках Докучаєв добився організації «Особливої експедиції для випробування і обліку різних способів і прийомів лісового і водного господарства у степах Росії» для експериментальної перевірки ефективності його програми.

В Україні переважна більшість лісосмуг була закладена колгоспами та радгоспами в 50-60-х роках ХХ століття і перебувала в їхньому користуванні.

МОВОЮ ЦИФР

На Кіровоградщині загальна площа полезахисних лісосмуг сягає 28 тис. га, в тому числі 3 тис. га — на землях запасу. Площа деградованих та малопродуктивних сільськогосподарських угідь — понад 50 відсотків.

ЗА РОЗРАХУНКАМИ ЕКОЛОГІВ

Рівень лісистості у степовій зоні України має бути не менше 9%. Нині цей показник не перевищує 5,5 відсотка.

ФАКТ

Ґрунтова ерозія — одна з основних причин того, чому за останні сто років вміст гумусу в наших чорноземах упав з 9 до 3 відсотків.

— У вересні на сесії облради внесли зміни до обласної програми «Ліси Кіровоградщини» на 2010-2015 роки. Зокрема, обласна рада звернулася до Міністерства аграрної політики та продовольства з клопотанням створити при головних управліннях агропромислового розвитку облдержадміністрацій, а також при районних управліннях структурні підрозділи агро-меліоративної служби та спеціальної земельної служби, — розповідає Іван Васильович Владов.

Крім того, просимо виділити області 3,5 млн грн на складання проєктів відведення земельних ділянок та здійснення лісовпорядкування полезахисних смуг, аби потім передати їх державним, комунальним, сільськогосподарським підприємствам, які мають відповідну технічну базу і кадри для догляду за лісосмугами.

Ми також виступили з ініціативою, аби Кіровоградську область визначили базовим регіоном щодо створення цілісної системи ведення лісового господарства, використання агролісомеліоративного фонду, збереження, охорони, утримання полезахисних смуг і сподіваємося на впровадження відповідного пілотного проєкту.

Обласна рада рекомендувала усім райрадам до кінця року розглянути питання про створення комунальних підприємств, а також при уточненні районних бюджетів передбачити кошти для лісовпорядкування. Інвентаризацію земель під полезахисними смугами радимо проводити за

І рішення прийняли, і пропозиції подали: як відреагують на це?

рахунок коштів обласного та місцевого бюджетів, що надходять у порядку відшкодування втрач сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва. Рекомендовано також в обласному бюджеті на 2013 рік передбачити кошти на проведення інвентаризації лісосмуг та лісовпорядкування.

Окремий додаток до цього рішення обласної ради (від 21 вересня 2012 року №366) — пропозиції для внесення змін до чинного законодавства, без яких, на нашу думку, неможливо організувати ефективне утримання, догляд та захист полезахисних смуг.

— **Що конкретно пропонується змінити і в яких законах?**

— У Земельному кодексі України в ст.22, де йдеться про землі сільськогосподарського призна-

чення, у п.2-б ми вважаємо за потрібне вилучити полезахисні лісові смуги із переліку несільськогосподарських угідь. Це дасть можливість остаточно врегулювати спірне питання і віднести ці та інші захисні насадження до земель лісогосподарського призначення.

До ст.57, де йдеться про використання земель лісогосподарського призначення, пропонуємо додати ще один пункт у такій редакції: «Земельні ділянки під полезахисними лісовими смугами та іншими захисними насадженнями можуть надаватися у користування власникам землі та іншим землекористувачам, які використовують прилеглі земельні ділянки для ведення товарного сільськогосподарського виробництва та у яких створено спеціалізовані підрозділи для ведення лісового господарства». Це дасть можливість залучити великих сільськогосподарських товаровиробників до збереження таких насаджень.

У ст.123, якою визначається порядок надання земельних ділянок державної або комунальної власності у користування, вважаємо за потрібне внести зміни з метою спрощення порядку оформлення, скорочення терміну виконання і зменшення вартості робіт із землеустрою. Пропонуємо таку редакцію: «Надання у користування земельної ділянки, межі якої встановлені в натурі (на місцевості), в тому числі

й за матеріалами інвентаризації земель, без зміни цільового призначення здійснюється на підставі технічної документації із землеустрою щодо складання документа, що посвідчує право користування земельною ділянкою».

У ст. 134, де йдеться про обов'язковість продажу земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них на конкурентних засадах (земельних торгах), пропонуємо у перелік земельних ділянок, які не підлягають продажу на конкурентних засадах, додати надані у користування земельні ділянки, зайняті полезахисними лісовими смугами та іншими захисними насадженнями.

Для впорядкування правовідносин, що стосуються користування землями, зайнятими полезахисними лісовими смугами, відповідні зміни треба внести й у **Лісовий кодекс України й постанову КМУ від 12 травня 2007 року № 724 «Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів»**. У Лісовому кодексі, зокрема, ми пропонуємо таку редакцію: «Віднесення земель, зайнятих захисними насадженнями лінійного типу, за своєю цільовим призначенням до певної категорії земель здійснюється на підставі проектів землеустрою відповідно до земельного законодавства за рішеннями органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які передають ці землі у власність, надають у користування, а також створюють об'єкти природоохоронного та історико-культурного призначення».

Від того, як відреагують на наше рішення і пропозиції у вищих владних і урядових органах, великою мірою залежить вирішення цієї проблеми.

Тетяна КОЛЯДИНСЬКА,
Володимир ЗВІРКО
Кіровоград

